

Viatge a Sardenya

ANTONI CRUANYES BECANA

LA CIUTAT D'ALGUER

A fi de conèixer de viva veu i de manera directa allò que resta de la històrica convivència de l'illa de Sardenya amb les terres catalanes, tota la família, formant una expedició, ens dirigim a la ciutat de l'Alguer i ho fem en un vol directe que cobreix la distància de 510 quilòmetres que separa aquesta ciutat de l'aeroport de Girona.

L'aeroport està ubicat en terrenys de la vila de Fertilia, a uns deu quilòmetres de la ciutat emmurallada de l'Alguer, que juntament amb Maristella, Santa Maria la Palma, Sa Segada, Guàrdia Gran, Vilasunta i Tramaril formen la comarca de l'Alguer, amb 224 quilòmetres quadrats de superfície, 75 quilòmetres de platges i una població de 45.000 habitants... Es pot arribar també a aquesta ciutat d'Alguer en vaixell, tot i que en aquest cas l'atrancament és a Porto Torres, distant trenta quilòmetres al nord i en direcció a les costes de la veïna

illa de Còrsega. En ambdós casos es poden utilitzar els serveis d'autobusos regulars continus que porten a la ciutat d'Alguer.

Sabem que aquesta ciutat deu el seu nom a la gran quantitat d'algues que en determinades temporades de l'any s'acumulen a les seves platges. Així ha passat a denominar-se, passant el temps, «Alguerium» durant el domini genovès, Alguer des de l'ocupació catalana i Alghero des de la seva pertinença a la nació italiana.

La ciutat d'Alguer nasqué molt probablement al segle XI, quan els Dòria, una poderosa família genovesa, va fortificar un petit port de gran importància estratègica. En aquells temps Gènova constituïa una ciutat-estat i era una de les potències comercials i econòmiques de la mar Mediterrània.

Ja durant el regnat de Jaume II, anomenat «el Just», al segle XIII, el papa Bonifaci VIII donà possessió al rei catalanoaragonès de l'illa de Sardenya, per ser-ne la seva muller hereva. Les

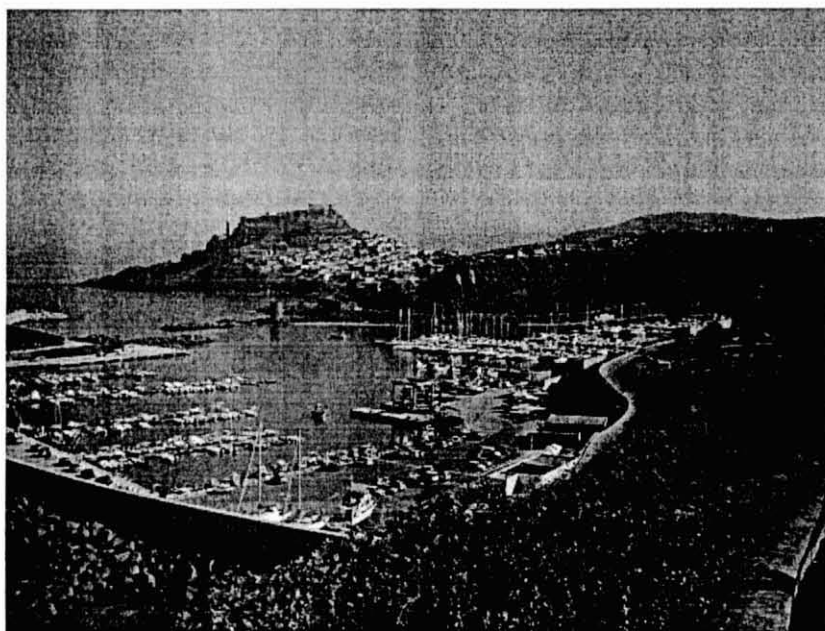
moltes vicissituds d'aquells temps no feren possible la presa real d'aquest país, que fou llargament posposada, tot i les constans intervencions armades catalanes... Fins als inicis del segle XIV, llevat d'un parèntesi d'ocupació per part de Pisa, fou el centre del poder real genovès a Sardenya.

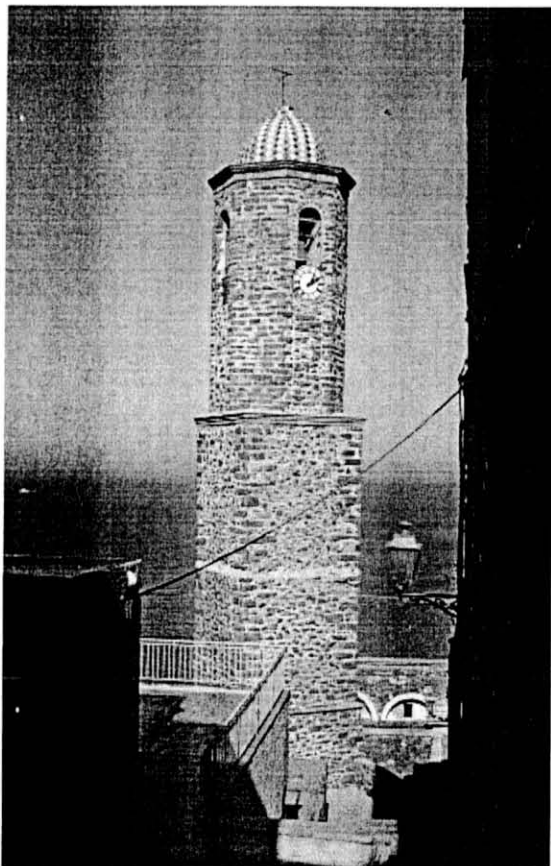
En aquest segle XIV la corona catalanoaragonesa emprengué la conquesta de l'illa per tal de protegir el comerç i les rutes catalanes, que s'allargaven fins més enllà de les terres hel·lèniques. Després d'un llarg setge, l'any 1354 l'Alguer fou ocupada pels catalans i repoblada amb gent empordanesa.

Aquesta llarga ocupació, que va durar fins al 1720, va acabar amb el Tractat d'Utrecht, que amb el seu compliment va passar al regne d'Àustria. Aquesta llarga permanència dels catalans a l'Alguer va afermar la llengua catalana, que fins a l'actualitat és coneguda i emprada per molts dels seus actuals habitants i que és coneguda com a llengua algueresa...

Fins avui la ciutat d'Alguer ha conservat en molt bon estat les muralles fortificades que l'encerclen i la protegien, junt amb unes torres de defensa que es coneixen amb els noms de Torre principal o Magiore, on s'hi troba ubicat el monument als morts de la primera guerra europea i que constituïa l'entrada principal a la ciutat, just ubicada en l'actual carrer de Sàsser, Torre de l'Esperó Reial, Torre Sant Jaume o San Giacomo, Torre Sta. Magdalena, Torre de la pólvora o Polvorone Reale i Porta de Mar o catalana, on podem llegir-hi una placa indicativa.

En quant als seus entorns, tant marítims com en terra ferma, s'hi

vells carrers de l'Alguer i que, en llengua italiana, catalana, francesa i anglesa, van indicant els vells edificis que contenen i la seva història, com la Torre de Sulís, l'església de Sant Francesc, on cada diumenge o festiu es celebren misses en català, la Torre de Terra, la Torre Magdalena, la Porta de Mar, la catedral de vell estil gòtic català o esglésies com Sant Miquel, Ntra. Sra. de la Misericòrdia, del Carmel... i carrers com del Rosari, del Bisbe, Arjo-
l è s ,
Mallorca, Carreró, Botaiu, Ferret, Hospital, Barceloneta,

es dediquen a la perillosa feina d'extreure el corall que els artesans de tota la comarca treballen amb gran destresa. Aquest Santuari es troba, només, a set quilòmetres de l'Alguer.

És tradicional que la visita a l'Alguer es complementi amb una visita a les Coves de Neptú, que disten 18 milles del port de la ciutat, cobertes regularment per la línia Navisarda o bé s'hi pot arribar també amb el bus de la línia Catalònia. Aquesta segona opció va destinada a gent jove o molt animosa, tota vegada que en arribar al Cap de Caça ens trobem amb uns impressionants penya-segats, davant dels quals es troben les illes Foradada i Plana, i només per mitjà de set-cents esglaons es pot accedir a les Coves de Neptú i, tot i que la visita és molt interessant, la tornada pot ser molt dura... En cas de no haver-hi places lliures en la motonau que hi ha fet arribada, has de retornar accedint al cim pels mateixos esglaons del descens.

Les Coves de Neptú tenen molta semblança amb les prou conegudes del Drac, tot i que no tenen la seva grandiositat ni són objecte de tanta explotació turística.

Els carrers o places que conformen la vella ciutat d'Alguer, a més dels prou significatius i de més ressò català, ofereixen un comerç actiu, complet, de molt bona qualitat. Des d'aquells que fan referència a la restauració, molt abundosos i de bona i variada cuina, fins als dedicats a la confecció i venda de bells joiells elaborats amb el corall que s'extreu de les seves costes. També es poden veure bons comerços amb oferta dels millors vestiments que ofereix la moda italiana, entre altres. Degustació de marisc en bars i restaurants o bé els típics plats italians i algueresos com el Rissotto, Mozzarella, Olla Podrida, Minestra de llagosta, etc... Resumint, trobem la màxima qualitat de tot allò que conforma la vida moderna i exquisida d'un poble que sap viure bé...

En l'aspecte cultural s'ofereixen publicacions com «L'Alguer», periòdic de cultura i informació,

poden trobar denominacions, com la mateixa badia de Port del Comte, el cap Galera, l'illa Foradada, l'illa del Mal de Ventre, la cala de l'Infern, cala Dragonera, illa Plana, costa del Corall, Mont Girat, lo Pelós, lo Català i un llarg etcètera, prou demostratives del pas i permanència dels catalans per aquestes terres.

El port de l'Alguer, de belles proporcions, aigües clares i abundants vaixells amarrats, és prova fefaent que la vila és molt concorreguda en tot temps, però més encara en època d'estiu, quan arriba a rebre una gran munió de visitants i turistes que fa que la població es dobli.

Entre les dues plaques que assenyalen l'existència de dues velles portes d'accés a l'interior de la ciutat enmurallada es troba el port anomenat de «Giussepe Garibaldi», recordant que l'heroi, de la unificació italiana, junt amb el compte de Cavour, va arribar a aquesta ciutat l'any 1854, passant a residir a la ciutat de Caprera, en la mateixa illa de Sardenya, d'on n'era oriünd...

En aquesta mateixa zona del port es troba el Trenino catalano, que porta els passatgers a recórrer els

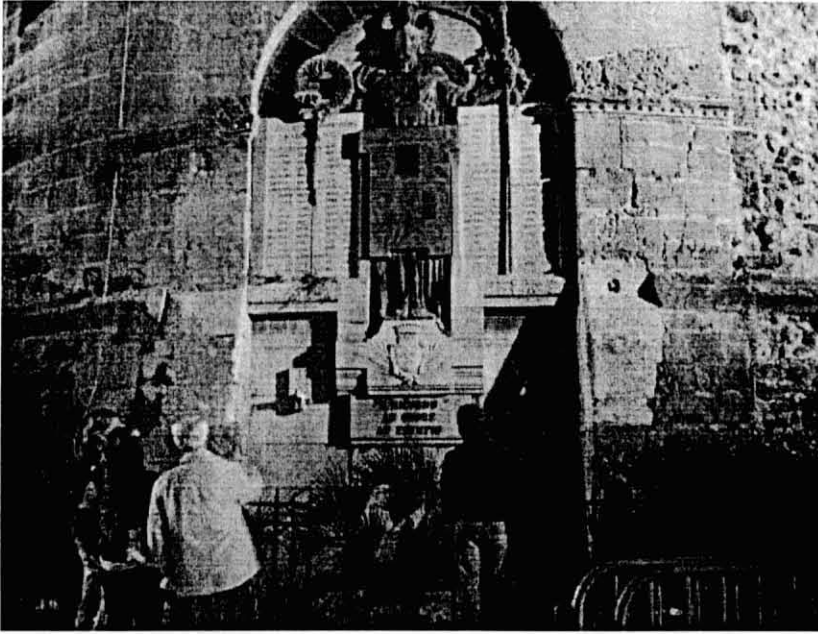
Bonaire, carrer de Pa i Aigua, tots ells anunciats en català.

La passejada pels seus vells i silenciosos carrers porten flaire de la història que, a bon segur, deurien inspirar el poeta alguerès Antoni Canu en el seu poema...

Vella Alguer

El cel mira el teu cor atzur (blau)
Les muralles i les torres ferides.
Vella ciutat,
Plena de malenconia i de paraules
callades,
en les tues ruïnes
se fermi la mia veu.
S'obriran encara les ventanes
(finestres) tancades?
On és la tua llum antiga
i la llengua dels pares?
Aquí on son les regines (restes) del
temps,
ressoni el meu cant pels antics
carrers,
on hi eren perfums de vida.

No es pot visitar l'Alguer sense arribar-se al Santuari de Vallverd, construït al segle XVII, i saludar la seva verge, patrona d'aquesta ciutat i protectora dels navegants i mariners i molt especialment dels corallers, que des de temps remots

escrit bàsicament en català i que tracta sobre llengua, literatura i història de l'Alguer, «Revista de l'Alguer», amb continguts de cultura dels Països Catalans, creada l'any 1990, escrita en un 70 % en català i de nivell universitari, «Mataresies», revista mensual al servei dels infants editada pel Centre de Recursos Pedagògics i «Maria Montessori», amb un tiratge de més de mil exemplars...

Es poden, també, adquirir vídeos sobre cultura i música algueresa i sarda amb cantants de reconeguda popularitat a tota l'illa de Sardenya. Al carrer Carlo Alberto 33, carrer de gran activitat comercial, s'hi troba instal·lat el local d'OMNIUM CULTURAL DE L'ALGUER, que molt amablement i plens d'interès ens han acollit i amb qui hem sostingut una llarga conversa sobre l'estat actual i futur del català a l'Alguer; de tot el comentat n'hem tret la conclusió que la llengua catalana hi és més present del que pot semblar, tot i que la globalització, que també es sofreix a l'illa de Sardenya, no és gaire afalagadora de cara a un futur mitjà.

Els amics d'Omnium ens donen un consell. Ens diuen: «preguntin o parlin amb qualsevol vianant, principalment de mitjana edat en amunt, i comprovaran com els entenen i els responen...». Així ho hem fet i en diversos casos ens

hem entès prou bé i amb mútua alegria per part de tots...

El cert és que la proliferació de visitants catalans deu estimular, almenys als botiguers de comerç o altres activitats públiques, a forçar la comprensió mútua, ja que és ben sabut que res espavila tant com la possibilitat de fer negoci... Ens sorprèn veure que la majoria dels carrers comercials de la ciutat estan molt ben calçats, pavimentats amb còdols (pips) que donen molt de caràcter al terra, fugint de l'opacitat, duresa i fredor que li donen els asfaltats, majoritàriament emprats al nostre país.

De retorn a l'hotel Marguerita, on estem allotjats, em dirigeixo al senyor de recepció i ho faig en català i, amb agradable sorpresa, em respon en la mateixa llengua. Sostenim una llarga conversa sobre temes diversos, resultat de la qual em referma el consell de visitar la Vall dels Nuragues convençut que ens interessarà. En prenem bona nota, tot i que el dia de demà el tenim previst per a visitar la ciutat de Sàsser, capital de la província, i la població de Castelsardo, famosa pel seu port i el seu castell.

Iniciem, doncs, un nou dia sortint en direcció a Porto Torres, distant uns 30 quilòmetres, i ja pel camí observem restes d'antigues edificacions que en forma de torres prefiguren el paisatge.

Consultant la informació que portem, llegim que són restes d'antics «nuragues» (en sard) o nuraguis segons la terminologia italiana i que en tota l'illa de Sardenya n'hi ha prop de set mil de classificats....

Porto Torres és una ciutat industrial dominada per la petroquímica i el suro, amb gran activitat portuària, que per a nosaltres no ofereix gaire interès i per això hi passem sense parahi, tot i que la basílica de San Gabino conté portics d'estil gòtic català... El paisatge que s'ofereix als nostres ulls és realment trencat, muntanyós i semblant a les terres mesetàries d'Espanya. Les poblacions hi són escasses i poc poblades (Sardenya, amb dos milions d'habitants, és la comunitat autònoma menys poblada d'Itàlia) i els seus productes són propis de la ramaderia de secà, veient-s'hi molts ramats de xais.

En les parts baixes de les poques valls que travessem, hi pasturen les vaques i s'hi cultiven grans camps de carxoferes i en les proximitats de la costa, que sol ser agresta i pedregosa, hi trobem zones turístiques amb gran quantitat de xalets i cases d'estiueig....

Travessant bones, però tortuoses carreteres, anem descendint arran de mar fins que ens apareix el port de Castelsardo i, com un guardià petri, el castell dels Dòria, encimerat dalt d'una muntanya... En aquest punt és quasi obligat fer una parada i captar el panorama que tenim a la vista per mitjà d'unes fotografies... Seguim i només al revolt d'una muntanya ens trobem a l'entrada de la vila que viu apilada a l'entorn del vell castell... Pel que sabem la població compta amb prop de cinc mil habitants i un abundós parc automobilístic, com comprovem al moment de buscar places de pàrking pels tres cotxes que formem «l'expedició».

Finalment i, gràcies a que és dia festiu, podem aparcar en el pati de les escoles municipals...

Quedem, doncs, lliures per a efectuar l'ascens al vell castell dels

Dòria, que des de baix mirem reflectit contra el blau intens del cel i del qual ens separen més de cent esglaons.

Castelsardo és una població marítima de la província de Sàsser... Centre coraller i plaça ortificada, fou fundada per la família Dòria al segle XII, que li donà el nom de Castelgenovese.

Els catalans la van conquerir l'any 1448 després d'un llarg setge, imposant-li el nom de Castell Ampuries i més tardanament el de Castellaragó. Amb la unificació d'Itàlia el seu nom definitiu és el de Castelsardo...

El castell que li dóna nom s'assenta sobre el cim enlairat d'una gran roca que domina el port i està protegit per altes muralles inaccessibles i de gran alçada. Fou durant segles Seu episcopal i la seva catedral de Sant Antoni Abat conserva, encara, voltes de la seva construcció gòtica catalana tardana. A l'entorn del seu castell i al llarg dels segles, es va formar un burg (borgo), poblat actualment per unes dues-centes persones dedicades majorment a l'art de la pesca i el corall. Les seves vivendes són majorment de reduïdes dimensions i les seves petites façanes engarlanades amb esclòvies de llamantols, llagostes, petxines i coralls li donen caràcter, junt amb els carrers estrets, costeruts i silenciosos, assentats sobre la mateixa roca de la muntanya.

Algunes botigues i restaurants ofereixen els seus productes, destacant-ne les joies fetes de corall... A la mateixa plaça d'accés al castell i a més de trenta metres d'alçada, podem llegir en una peanya commemorativa que l'any 1635 el virrei de Sardenya, Don Joan Vivas, hi va realitzar importants obres de restauració i fortificació.

El castell conté un museu de caràcter popular basat principalment en objectes culinaris, agraris i de pesca, podent-s'hi comprovar la similitud amb iguals estris emprats a la nostra terra, molt principalment dels destinats a la pesca.

Sorprèn l'exposició de dues embarcacions, construïdes de vímet, que ens recorden fidelment les que es poden trobar entre els indis «aimare» del llac Titicaca, a l'alta plana boliviana, fins al punt que dubtem de la seva autenticitat... La lectura d'una tarja ens diu que les embarcacions són realment construïdes per vells artesans pescadors del mateix Castelsardo...

La passejada pels seus antics carrers i cases, que destil·len olor i regust de salabró, ens porten a l'església interior del castell, que ens mostra la Mare de Déu alletant el seu infant, església on per tradició i devoció s'hi celebren molts matrimonis...

Coincidim amb la celebració d'un d'aquests actes, molt nombrosos d'assistència i molt a la «italiana», amb gent molt ben vestida i tots els homes de negre... Potser per alguna mena de desviació mental, el meu pensament ha marxat cap a les ciutats americanes de gran immigració italiana...! En sortir els nuvis són rebuts amb gran profusió de blat i nombrosos flaixos que immortalitzen la cerimònia nupcial...

A la vista de tot plegat es pot pensar que pobles i costums no són pas tan diferents...!

Després de llarga contemplació, des dels cims més alts de les

torres de defensa, del port i de la vila que queda als nostres peus, iniciem la davallada vers el pati del mateix castell...

La visita al castell ens ha portat hores de temps i esforç físic del qual cal refer-nos i a tal efecte entrem, després de llarga espera, en un típic restaurant on podem recuperar les forces perdudes i poder seguir el nostre camí vers la ciutat de Sàsser, capital de la província del mateix nom...

Són les tres de la tarda quan iniciem la nostra marxa en direcció a Sàsser (Sàssari en italià), de la qual ens separen uns seixanta quilòmetres, tota vegada que hem escollit la ruta del gran llac artificial de Coghinias, excavat en l'època musoliniana, que passa per la vella ciutat de Perfugas i Palmavera. Les dues poblacions esmentades contenen restes arqueològiques d'importants «nughares», que la curtedat de temps no ens permet visitar, seguint el nostre camí fins arribar a la ciutat de Sàsser.

Aquesta antiquíssima ciutat té una població de més de 100.000 habitants i és, possiblement, la que més mostra la realitat d'una forta i variada immigració, que a la resta del nord de Sardenya no es percep... Tota la ciutat és, tanmateix, un museu d'edificis de gran valor arquitectònic i històric, com també conserva bona part de

les seves muralles romanes, fins al punt que deuen tenir fortes dificultats econòmiques per a restaurar i conservar-ho tot, cosa que causa una imatge d'abandó i brutícia. Dels edificis existents es pot destacar la catedral gòtica de Sant Nicolau i tots aquells edificis que al llarg del «corso» Vittore Emanuele mostren el seu clar estil català.

En resum, la impressió rebuda de la nostra visita a Sàsser no és massa favorable, tot i acceptar que conté grans valors històrics dignes de ser admirats... una vegada estiguin restaurats...!

Són ja les set de la tarda quan iniciem el retorn a Alguer, fent-ho per carreteres en bon estat, però molt accidentades, compensant aquest inconvenient amb la bellesa de les costes que no abandonem fins arribar a l'Alguer.

A la recepció de l'hotel trobo novament el «signore Coreta», amb qui sostinc conversa en català, que ell mateix enceta, i ara casualment li escau d'explicar-me l'origen del mot, tan habitual, de «el riure sardònic». I m'explica que la paraula «sardònic» prové del mot grec «sardonikos», que significa «sard» i és el resultat d'ingerir un beuratge que produeix rialles hilarants, nervioses i irresistibles... Però afegeix que l'origen més plausible és molt menys divertit... Aquest riure sard pot ser el

somriure forçat que els cataginesos de Sardènia deuriem mostrar a la deessa TANIT quan, en compliment de les seves lleis, presentaven el seu fill primogènit al sacrifici de la foguera.

Aquesta barreja d'alegria fictícia i de dolor profund, aquest rictus, deuria inspirar els artesans púnics que reproduïen la mimica tràgica en les seves màscares i amulets... Aquesta va ser la interessant història que em va contar el «signore Coreta»...

Tot seguit, emprenem la recerca d'un lloc per a sopar i el trobem en un restaurant a la Plaça Cívica on, entaulats a l'aire lliure, satisfem les nostres necessitats, enmig d'un gran ambient i envoltats de gent passejant o guaitant els aparadors, que fins ben tard resten oberts i enllumenats. Entremig d'aquesta munió de gent hi ressonen moltes paraules catalanes, que semblen demostrar que han arribat altres avions de Girona o bé de Barcelona i que aquestes nits l'Alguer se sent una mica més catalana...

LA VALL DELS NURAGHES

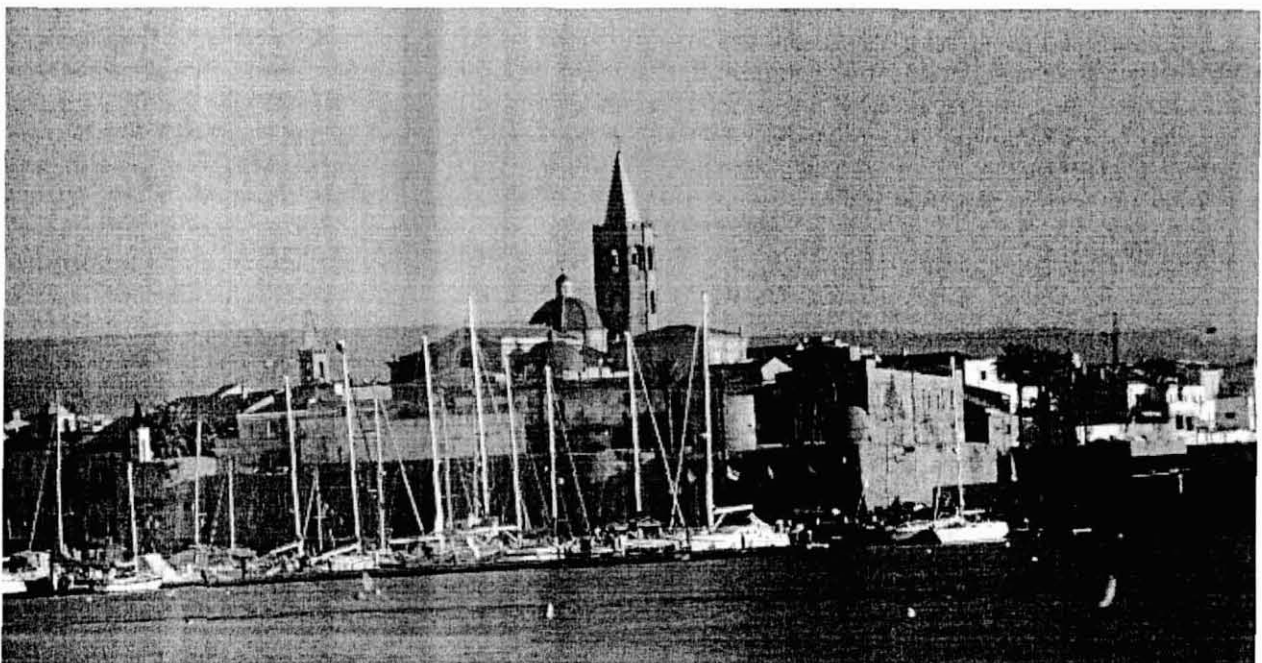
Aquest darrer dia de la nostra estada a l'Alguer posem en marxa els tres cotxes que formem l'expedició per a dirigir-nos a visitar la Vall dels Nuraghes, on es troba situat el de Santu Antine que,

junt amb el de Barumini, al centre de l'illa, són els més importants i millors conservats de tots els catalogats a Sardènia. La distància a recórrer és de 40-45 kilòmetres i, com és habitual en aquesta regió, ho fem per carreteres plenes de revolts, pel fet de trobar-nos en un país extremadament muntanyós i trencat.

Després de recórrer uns pocs quilòmetres ja ens adonem que dalt d'un cim proper es perfila el primer dels nuraghes que abunden en aquesta zona, constituït per una sola torre de forma troncocònica i d'uns 12 metres d'alçada. És, per tant, una resta no massa important i per aquesta raó la passem de llarg, seguint el nostre recorregut vers el municipi de Torralba, on està situat el nuraghe que és objecte de la nostra visita.

És així que uns quilòmetres més enllà i enmig d'una gran planúria, ja trobem cartells que anuncien la proximitat de Santu Antine. Efectivament, a peu de carretera ja veiem, al costat d'un bar restaurant, l'oficina de turisme que ens ha de facilitar l'accés a la seva visita mitjantçant el preu, ben mòdic, d'un euro per persona.

El nostre grup està format per les tretze persones de la nostra «expedició» i altres cinc que constatem que són de parla anglesa i a tots junts ens

acompanya una guia que ens porta fins al peu del nuraghe, moment aquest en què tenim la primera sorpresa.

Estem davant del complex arqueològic del famós nuraghe de Santu Antine, un dels més ben conservats de l'illa de Sardenya... Al seu entorn hi creix un poblat, on a la part excavada s'hi troben una desena de cabanes de forma circular, mostrant una planimetria constituïda per tres torres comunicades per mitjà d'una muralla triangular que envolta una torre central... De les explicacions rebudes el complex resulta, des del punt de vista estructural, construït en diverses etapes.

Els bastions o torres laterals foren construïts després de la torre central, que data, almenys, del segle XVI abans de Crist i van quedar al descobert després d'importantes campanyes d'excavació fetes en la dècada de 1930. Trenta anys més tard s'excavaren les cabanes que les envolten.

L'entrada principal es situa al llarg del sud del bastions i està formada per un espai a l'esquerra que deuria complir funció de «garita», on es troba una taula amb un llibre de visita per a les persones que hi volen expressar quelcom... No cal dir que del nom de Canet se'n fa esment, junt amb la nostra sorpresa i admiració pel que estem contemplant...!

En front de l'entrada es troba la torre central i als seus costats s'obren sis passadissos que porten a la planta baixa i al primer pis. Al pati es troba un pou que, amb l'ajuda de cisternes, deuria garantir el servei d'aigua a tota la construcció.

Aquesta torre central s'alçava, als seus orígens, uns 25 metres i té un diàmetre interior de 15 o 16 metres. Igual que tot el complex, està construïda amb pedres de gran tamany que, crec, són de basalt... Les fileres inferiors són fetes amb pedres de grans dimensions (que fan recordar les muralles ciclòpies de Tarragona) i de forma un xic irregular i, en canvi, en les fileres més elevades els blocs són de tamany menors i de forma imperfectament quadrada.

A la mateixa esquerra de l'entrada neix una escala en forma d'hèlix que porta a les cel·les dels pisos superiors fins arribar a la part més alta actualment existent (18 metres), formada per un passadís des del qual es podia efectuar una eficaç acció de defensa i que actualment permet abraçar amb una mirada l'àmplia Vall dels Nuraghes, assenyalada per nombrosos cons volcànics, i restes d'altres nuraghes existents a tota la vall.

El nuraghe i el seu entorn de cabanes deuria acollir, probablement, el grup familiar dominant on, a imatge dels més

actuals castells medievals, s'hi alçava la torre principal voltada d'una muralla interior i protegida per les altres torres menors, destinades principalment a funcions militars de defensa i protecció.

A les cabanes del seu entorn s'hi deuriem aplegar els criats, pagesos, esclaus o soldats lliures de servei amb les seves famílies, que en cas de perill passaven a l'interior del nuraghe, on trobaven refugi i seguretat fins que el perill desapareixia.

Aquesta suposició, tan fàcil d'acceptar actualment, no deuria ser així si pensem que estem escrivint de setze o divuit segles abans de Crist, amb una població molt minsa i coneixements i recursos molt limitats. Si afegim que la superfície de l'illa de Sardenya és de 24.000 kms i que s'hi troben catalogats 7.000 nuraghes de tota mida, principalment de torres soles, es pot deduir que no tots deuriem complir les mateixes funcions, sinó que també podien servir com a tombes funeràries, per a actes religiosos o sacrificis humans.

Certament, la visita a aquest nuraghe de Santu Antine ens ha deixat a tots admirats i perplexos, intentant comprendre que en aquells temps tan remots ja hi haguessin pobles capaços de bastir aquests imponents edificis i fer-los perdurar fins als nostres dies. Tanmateix la nostra visita a Sardenya s'ha enriquit extraordinàriament amb aquesta visita, que ens mostra l'existència d'un gran poble, d'un gran país que durant segles fou de sobirania catalana...

Entre molts comentaris reanudem la nostra marxa vers la ciutat de Bossa, ruta que en part fem per mitjà de les carreteres pròpies del país fins a connectar amb «l'Strada», que enllaça la ciutat de Sàssari amb la capital de la Sardenya, al sud de l'illa...

A les portes d'aquesta bella ciutat ja podem observar que es tracta d'una població típicament italiana... Un centre de tanta antiguitat, que molts dels bells

edificis que conté estan buits, desallotjats i amenaçant ruïna... Al seu entorn ha anat creixent una ciutat turística moderna, amb nombrosos restaurants, hotels, torres i avingudes ben arbrades, on quasi tot està tancat i resulta molt difícil poder fer un àpat, per frugal que sigui. Després de recórrer la ciutat trobem, a la fi, un bar on ens serveixen uns entrepans de variades formes i continguts, ja que no tenien gran cosa més que oferir-nos.

En l'aspecte gastronòmic, Bossa, ciutat de més de trenta mil habitants, m'ha recordat aquelles ciutats turístiques que, també a casa nostra, donen aquesta mateixa imatge. La ciutat creix al peu del riu Temo, que constitueix una mena de «ria» on antigament es desenvolupava una gran activitat paperera que ha anat desapareixent, reemplaçada pel turisme.

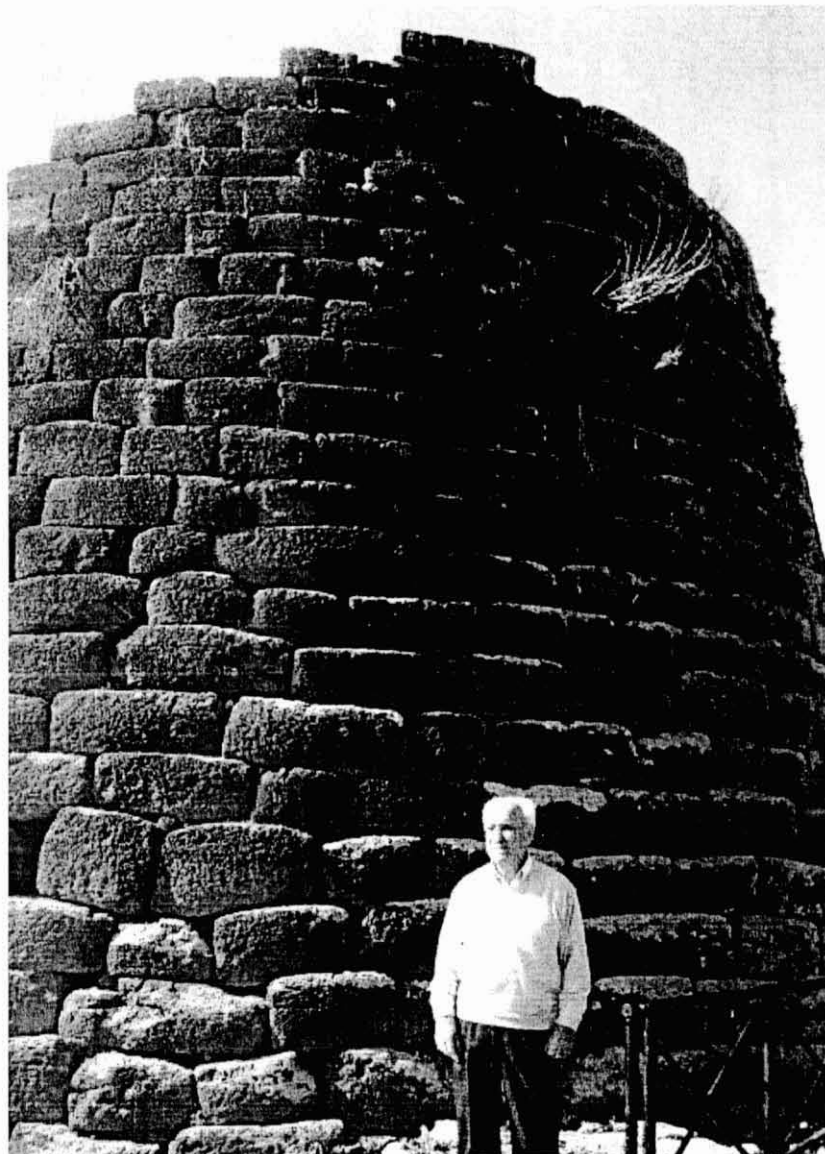
A sis quilòmetres riu avall es troba el port de Bossa Marina, que poc a poc es va convertint en un altre centre turístic. Al llarg de l'espai que separa el nuraghe de Santu Antine de la ciutat de Bossa les nostres mirades han anat descobrint innombrables petits nuraghes, cosa que confirma la gran quantitat que arreu es poden contemplar.

Sortim de Bossa i per la carretera de la costa retornem a l'Alguer entre innombrables revolts que ens deixen una mica marejats. Quin descans sentir-nos a la nostra ciutat amiga d'Alguer...!

Finalitza la nostra estada a l'Alguer i és inevitable extreure algunes conclusions del nostre pas, tan efímer, per aquesta bella ciutat, exposant quines han estat aquelles sensacions que més ens ha estat possible captar...

Sembla que hi ha dos sectors d'aquesta societat algueresa que han estat menys «agredits» com a resultat de la globalització que a tots ens atrapa: la pagesia i la gent de mar...!

En aquests àmbits és on més es conserven les tradicions, la llengua, la gastronomia i molts hàbits i costums que recorden força els costums catalans actuals...

En les celebracions d'algunes festivitats cal fer notar els panellets per Tots Sants i els Tres Reis. És molt abundant el consum de peix en molts dels plats alguerosos i hi ha força abundància de llagostes a les costes, fins al punt que no molts anys enrera encara venien vaixells mallorquins a la recerca de grans partides per abastar les ciutats catalanes... Hi ha gran nombre de plats de costum pagès, amb predomini de verdures de tota mena, amb igual nom dels que consumim a casa nostra, amb les mateixes carns i iguals bolets... Als canetencs ens ha plaure saber que un dels costums alguerosos és la menja del cargol bover, que es cuina a semblança nostra, com la de mongetes i altres varietats. És també un costum dels mariners de l'Alguer el brou de peix i la cassola que encara es fa a bord

de la barca, a imatge dels nostres pescadors.

Per fi, hi gent compromesa en la defensa de la llengua algueresa i dels seus costums, com Carlo Sechi, expresident d'Omnium Cultural de l'Alguer, que es planyen així: «Sobretot qui ha fet mal a l'Alguer ha estat la incultura i l'arrogància de la gent forastera i dels nouvinguts, que han vist en l'Alguer allò que els alguerosos no podien veure: l'especulació!

Així com han fet mal tots els alguerosos que han afavorit o, pitjor encara, han estat protagonistes d'una especulació salvatge que ha modificat la imatge de l'Alguer, destruint per sempre senyals i testimonis d'una ciutat, d'un territori, d'una comunitat que avui és una altra cosa».

ANTONI CRUANYES BECANA